מילגרוים

העפט 3 1923

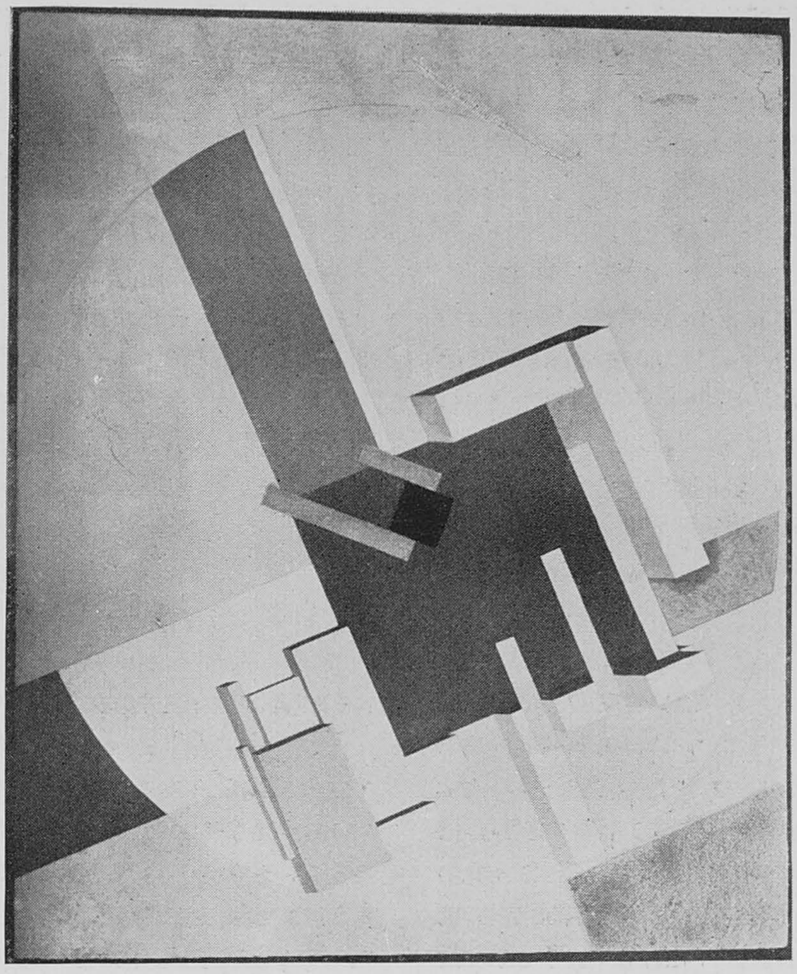

א׳ ליסיצקי׳ פון דער רוסישער קונסטאויסשטעלונג אין בערלין׳ א קאָנסטרוקציע׳

"CONSTRUCTION" FROM THE RUSSIAN ART EXHIBITION. BERLIN. EL LISSITZKI.

יידישע קינסטלער אין דער היינטיגער רוסישער קונסט׳

צו דער רוסישער קונסט־אויסשטעלונג אין בערלין 1922׳

די פּראָבלעמען׳ וועלכע זיינען אין די לעצטע עטליכע צענדליג יארען אויף דעם געביט פון קונסט ארויסגעשווימען׳ האָבן אפשר אין קיין שום לאנד נישט דערגרייכט אזא מדרגה פון שפּאנונג, ווי אין רוסלאנד׳ די נייע קונסט־אידעען׳ וועלכע האָבן אָנגעהויבן דאָ׳ זייט דעם נידערגאנג פון דעם אזוי גערופענעם „פּערעדוויזשניטשעסטוואָ" אריבערצוּוואנדערן פון וועסט־איירָאָפּא׳ הויפּטזעכליך פון פראנקרייך (מיט א שפּאָרע פאַרשפּעטיגונג)׳ האָבן זיך אין א קורצער צייט נישט נאָר פולשטענדיג אקלימאטיזירט׳ נאָר זיי האָבן זיך ווייטער אנטוויקעלט און פארטיפט׳ אזוי איז געווען מיט דעם סעזאניזם׳ קוביזם׳ פוטוריזם א׳ א׳ מיט דער גאנצער ברייטקייט און טיפקייט פון דער רוסישער נשמה זיינען די דאָזיגע נייע קונסט־אידעען אָדער קונסט־פילאָזאָפיעס אויפגענומן געוואָרן און נאָכדעם צוגעפירט ביז צו זייערע לעצטע׳ לאָגישע קאָנזעקווענצן׳ דאָס׳ וואָס דאָרט איז געווען א פּראָדוקט פון א הארמלאָזער עקספערימענטאליסטיק און׳ אלס פרייער׳ נישט אָבליגאטאָרישער׳ שעפערישער אָביעקט׳ גילטיג געווען׳ איז דאָ אנטוויקעלט געוואָרן אין א טעאָריע׳ אין א קאַנאָן׳ אויך די אומוואנדלונג און די צעגלידערונג פון ריכטונגען זיינען דאָ צוגעגאנגן פול ראדיקאלער און שארפער ווי ערגיץ־וואו׳ א דאנק אָט דער ספּעציפיש־רוסישער אויפנעהמונגסארט פון נייע אידעען און פאָרמען׳ האָט רוסלאנד אין משך פון די לעצטע 15—20 יארן אין דער קונסט־אנטוויקלונג דערגרייכט אזעלכע ווייטע סטאדיען׳ צו וועלכע יענע איירָאָפּעישע לענדער׳ וואָס האָבן אייגענטליך פריהער געדינט רוסלאנד אלס פאָרבילד פון קינסטלערישן פאָרטשריט׳ זיינען נאָך נישט צוגעקומען׳ באהויפטן ווידער׳ אז די נייע רוסישע קונסט האָט אויסשליסליך געשעפּט אירע קרעפטן פון אויסן׳ וואָלט געווען א טעות׳ די איקאָנע׳ דער לובאָק׳ די שילדען־מאלעריי — אָט דאָס זיינען נישט אין א קלענערער מאָס געווען די אָנרעגערס פון די נייע זוכענישן׳ באזאָנדערס דער לובאָק און דער קליינשטעטלדיגער שילד האָבן אין דער פאָרם־וואנדלונג געשפּילט א באדייטענדע ראָלע׳ פאר די אויגן פון דעם קינסטלער האָט זיך אין זיי אנטפּלעקט א נייע וועלט פון הויכע קינסטלערישע ווערטן און מעגליכקייטן׳ דאָס׳ וואָס איז פריער געווען פולשטענדיג איגנאָרירט און באטראכט אלס א מינדערווערטיגע זאך׳ איז דערהויבן געוואָרן צו אַנאַפּאָטעאָזע׳ דווקא אין זייער פרימיטיווקייט און אומגעלומפּערטקייט האָט דער קינסטלער אנטדעקט באהאלטענע און סודותדיגע כחות׳ וואָס זיינען פיל שטארקער׳ אונמיטעל־

באַרער׳ און דערפאר איבערצייגענדער און עמאָציאָנעלער איידער די ראפינירטעסטע פיינהייטן פון דער „אָפיציעלער סאלאָן־קונסט.״

די צוויי אלזאָ הויפט פאקטאָרען פאר די נייע קונסט־געשטאלטונג אין רוסלאנד: די וועסט־אייראָפּעישע קונסט מיט איר גאנצן רייכטום פון אינטערעסאנטע עקספּערימענטן און רעזולטאטן פון איין זייט, און די היימישע פאָלקס־קונסט מיט איר גאנצן פראכט פון עקזאָטיק, גראָטעסקקייט און מערכענהאפטיגקייט פון דער אנדערער זייט, האבן זיך עפּעס דורך א וואונדערליכן שיקזאל אין איינער און דערזעלבן צייט צוזאמענגעשטויסן.

דער דאָזיגער צוזאמענשטויס פון צוויי, לויט דער נאטור גאנץ־פארשיידענע קונסט־עלעמענטן, האָט אין פּרינציפּ גע־דייטענדסטער און כאראקטעריסטישסטער פאָרשטעהער פון אזא מין קונסט־אויפפאסונג איז מארק שאגאל. ער איז אפשר אויך דער איינציגער קינסטלער, וועמען ס׳איז ווירקליך געלונגען צוויי גאנץ פארשיידענע וועלטן אין א גאנצקייט צו אָרגאניזירען. אין זיינע ווערק שווימען דאָך דייטליך ארויס די פאָרמאלע עלעמענטן, פון וועלכע די דאָזיגע ווערק זיינען אנטשטאנען: דער רוסישער לובאָק, דאָס אלט־יידישע וואנט־מאָלעריי און דער קוביזם. א דאנק אבער זיין איבער־נאציאָנאלן, איבער־פּערזענליכן (אחוץ זיין שטארקע אינדיווידואליטעט) כ׳וועל זאָגען: קאָסמישן ארט פון קונסט־אָנשויאונג, איז אים געלונגען אויפצוהויבן זיך הויך איבער דעם פאָרמאלען פארטיקולאריזם און אין זיין אייגענער, מעטאפיזישער וועלט, צו פארוואנדלען די כלומרשט געגענ־איינאנדער פרעמדע וועלטען: די אָריענטאלישע עקזאָטיק מיט איר גאנצן מיסטישן אינהאלט און דעם שטרענגן, אייראָפּעישן מאָנומענטאלן קוביזם — אין א מעכטיגן, הארמאָניש קלאנגענדען כאָראל. — איך חזר נאָכאמאָל איבער: שאגאל איז דער איינציגער אין דעם זין פענאָמען. די גאנצע פלעיאדע פון יונגע, אממייסטען יידישע קינסטלער, וועלכע באמיהן זיך אויך דעם יידישן לובאָק צו פאראייראָפּעיזירן, וויזען ארויס דאביי א זעהר גרויסע אונבאהאָלפנקייט. זיי פעהלט גראד יענע אייגענארטיגע גייסטיגע סטרוקטור, וועלכע איז לעת־עתה נאָר שאגאלס אייגענטום, און וועלכע האָט אים ערלויבט צו רעאליזירן זיין ווערק. און עס איז גאָר נישט קיין וואונדער וואָס זיי געפינען זיך אין אזא שווערער לאגע. אין א מאָמענט, ווען זייער גאנצע נשמה איז פארכאפּט געוואָרן פון איין זייט דורך דעם וואונדערליכן צויבער פון דער אלטער יידישער פאָלקס־קונסט און מיסטיק און פון דער צווייטער זייט, נישט אין א קלענערער מאָס, דורך די נייע פאָרמען, וועלכע וואקסן אויס אויף גאָר אנ׳אנדערן באָדען, נעמליך, אויף א באָדען פון מאשינען און אינדוסטריע — איז יעדע

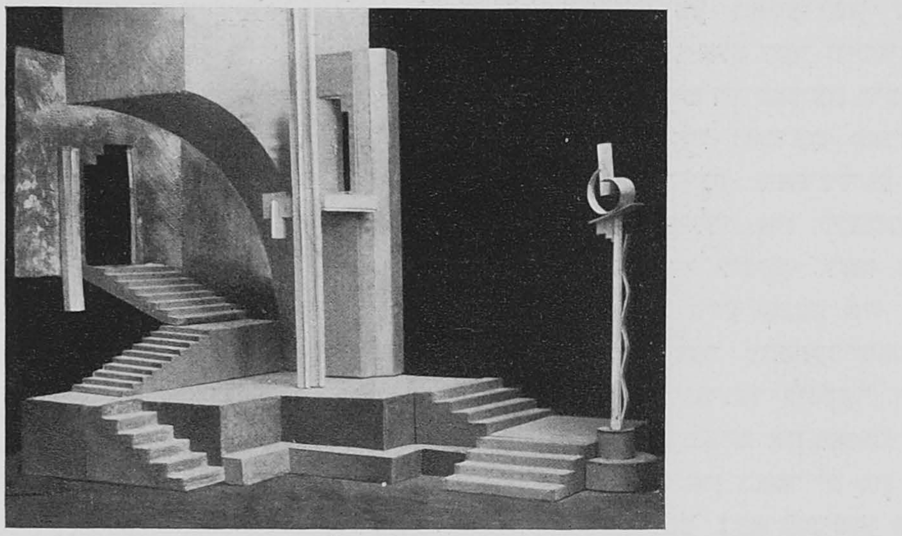

נתן אלטמאַן. דעקאָראציע צו „אוריאל אקאָסטא״, אין יידישן מלוכה׳דיגן קאמערטעאטער אין מאָסקווא.

THEATRICAL SETTING OF A SCENE OF “URIEL ACOSTA”, STAGED AT THE YIDDISH THEATRE IN MOSCOW. NATHAN ALTMAN.

דארפט פירען צו׳ן א זעהר אינטערעסאנטן קינסטלערישן אספעקט. די ווירקליכקייט אָבער האָט אונז אין דעם פרט א ביסל אנטטוישט און זי איבערצייגט אונז, אז צו׳ן א סינטעז איז מען נאָך פאָרלויפיג (אויסער איינאייינציגן פאל, וועגן וועלכן איך דערמאן שפעטער) נישט צוגעקומען, און אז דיביידע עלעמענטן קענען זיך נישט אָרגאניש פאראייניגען, נאָר זיי רייסען זיך כסדר פונאנאנדער, יעדער אין זיין אייגענע ריכטונג, אין זיין אייגענע וועלט. באם היינטיגען טאָג זיינען מיר אויך עדות פון אזא מין שפּאלטונג אין דער רוסישער קונסט. פון איין זייט האבן מיר א רייהע קינסטלער, וועלכע שטעקן פולשטענדיג אין דעם ראָמאנטישען פאָלקלאָר, און פון דער אנדער זייט א רייהע קינסטלער, וואָס האָבן זיך אפּגעזאגט פון יעדען מין סענטימענטאלקייט און מיט דער גאנצן סטיכיע זיך אפּגעגעבן אוניווערסאל־קינסטלערישע אויפגאבן. אחוץ אָט דיביידע גרופּן, וועלכע שטעלן מיט זיך פאָר צוויי גאנץ־פארשיידענע ריכטליניען, איז נאָך פאראן א גרופּע, וואָס זוכט, באוואוסט אָדער אונבאוואוסט, די ביידע דערמאָנטע עלעמענטן אין איין גאנצעס צו פאראייניגן. דער באַ־

מין אנטשליסונג אויפן חשבון פון איינעם פון די ביידע קונסט־פאקטאָרען נישט קיין לייכטע זאך. די שטרענגע פאָרמאלע איינהייטליכקייט, וועלכע איז אזא וויכטיגער פּאָסטולאט פאר יעדען קונסטווערק, האָט באזונדערס באם היינטיגען טאָג באקומען א אונגעהוירע באדייטונג. מעהר ווי אלעמאל שטרעבט דער קינסטלער היינט גאנץ באוואוסט צו אנ׳איינהייטליכער און אויסגעהאלטענער פאָרם, וועלכע גיט א באשטימטע פיזיאָנאָמיע זיין גאנץ שאפן. און דעריבער זאָגן זיך טאקי אָפּ פיל מאָדערנע קינסטלער פון יעדען מין סענטימענטאלקייט, פון איבערפלוס פון געפיהלמעסיקייט, פון ספּאָנטאנער ארט שאפן, און זיי פארלאָזן זיך מעהר אויף דעם ניכטערנעם אינטעלעקט, וועלכער איז נישט אזוי פארפיהרעריש ווי דער בלינדער אינסטינקט (מעג ער זיין אפילו שעפּפעריש), נאָר פארקעהרט, ער גיט גאראנטיעס פאר אן עקזאקטע, אויסגעהאלטענע, באוואוסטזיניגע פאָרם. א ביישפּיל שטעלט מיט זיך אין דעם פרט פאָר ליסיצקי, וועלכער האָט זיך אויך א צייטלאנג אָפּגעגעבן דעם שאגאליזם (זיינע חד־גדיא, יונגל צונגל כוואט א. א.), האָט אָבער, א דאנק זיינע אנאליטישע פעהיגקייטן שנעל זיך באפרייט פון דער דאָזיגער סענטימענטאלקייט און אריבער צו דער ריינער קאָנסטרוקציע (פּראָאון). *)

צו רעדען איבער אנ׳אלגעמיינע, באשטימטע פיזיאָנאָמיע פון דער שאפונג בא יידישע קינסטלער, סיי אין רוסלאנד, סיי אין אנדערע לענדער, איז איבערהויפּט אונמעגליך. די פיל־זייטיגקייט, כ׳וועל זאָגן: די ענציקלאָפּעדישקייט פון זייער קונסט, וואָס נעמט זיך ווארשיינליך פון דעם ספּעציפישן יידישן גייסט, ווי אויך פון דעם מאנגעל פון א געוויסער קינסטלערישער טראדיציע, איז אונגעהויער גרויס. אנ׳ענציקלאָפּעדיסט אין דעם זין פון וואָרט איז נאטאן אלטמאן. ער צייגט אונז אין זיינע ווערק דעם סך־הכל פון די אלע פאָרמען, וועלכע זיינען אין משך פון די לעצטע יאָרן דערגרייכט געוואָרן. אלץ איז דא פאראן; ס׳איז גארנישט פארפעהלט געוואָרן: געגנשטאנדלאָזע זאכן, פּיקאסאָ, רעאליסטישע צייכענונגען, פּאָרטרעט „לענין״ **), יידישע פאָלקס־אָרנאמענטיק א. א. וו. ער איז א גלענצענדער עקלעקטיק, וועלכער לעבט באמת דורך און דורך, מיט דער גאנצער אויפריכטיגקייט, די אלע שוין פאר אים צוגעגרייטע פאָרמען, און לאזט זיי דורך, דורך זיין אייגענע קינסטלערישע פּריזמע. זיינע טעאטער־דעקאָראציעס פאר אקאָסטא געהערן צו די זעלבסטשטענדיגסטע און שטארקסטע זיינע זאכן, וועלכע מיר איז געלונגן צו זעהן. זיי זיינען שטרענג אויסגעהאלטן אין דער קאָנסטרוקציע און אין דעם טאָן (שוואכער איז דער 3־טער אקט מיט דער שוהל).

אם מייסטן סימפּטאָמאטיש פאר די ספּעציפישע אייגנארט פון דער היינטיגער רוסישער מאלעריי, און גלייכצייטיג אם מייסטן קריסטאליזירט פון אלע אנדערע יידישע מאלער, איז — שטערענבערג. אריינזאפנדיג אין זיך א גרויסע מאס פון ריין־מאלערישער קולטור (ווי עס שיינט: סעזאַן, אנרי רוססאָ א. א.) און נישט אין א קלענערער מאָס אויך די דערגרייכונגן פון קוביזם, האט ער זיין ווערק קאָנסעקווענט אנטוויקלט, נישט אזוי ווי די סופּרעמאטיסטן האבן עס געטון, צו די גרעניצען פון קינסטלערישער געשטאלטונג (וואס פיהרט אייגנטליך לאָגיש צום זעלבסטמאָרד פון דער קונסט זעלבסט) — נאר צו אנ׳אבסאָלוטער פולקאָמנהייט פון באהערשונג דעם מאלערישן מאטעריאל. די שילדער־מאלעריי, וועגן וועלכער כ׳האב אויבן דערמאָנט, אז זי באזיצט אונענדליכע מאלערישע מעגליכקייטן, האט שטערענבערג׳ן געדינט אלס דער וויכטיגסטער סטימולאנט פאר זיינע בילדער. ער האט זיך באנוצט מיט דעם שילד ווי מיט א רוי־שטאָף, וועלכער איז נאכדעם פארארבעט און פארוואנדעלט געוואָרן אין פיינע, ראפינירטע און געשלאָסענע בילדער. דאס וואָרט „בילד״ איז לעצטענס געוואָרן זעהר שטארק איגנאָרירט פון די לינקע. דאס האט זיך איינפאך גענומען דערפון, וואס די נייע קונסט איז, אין גרעסטן טייל אירען, באזירט אויף לויטער עקספּערימענטן. שטערענבערג איז אפשר אצינד דער איינציגער לינקער קינסטלער, וועלכער האט זיין קולט פאר ריינע פאָרם און מאטעריאל גענוי אזוי ווי אנדערע לינקע אָפּגעריסן און באפרייט פון דעם געגנשטאנד; גענוי ווי די עקסטרעמסטע נעאָ־קוביסטן און סופּרעמאטיסטן האט ער געלעזט די אויפגאבן פון ארטיקולאציע, ריטם, פאקטור, וואלעור א. א. וו. נאָר דערביי נישט געבליבן שטעקען אין געגנשטאנדלאָזער עקספּערימענטאליסטיק, און אריבער צוריק צום געגנשטענדליכן; דערביי פארלירט זיין מאלערישע אבסטראקטהייט גאר נישט אין איר קראפט. פון געגנשטאנד, דורך אבסטראקציע צוריק צום געגנשטאנד — אין דעם ליגט דער פאראדאָקס פון שטערענבערגס מאלעריי.

שטערענבערג און שאגאל — דאס זיינען די איינציגע צוויי קינסטלער אין רוסלאנד, וועלכע האבן אויף צוויי פארשיידענע אופנים געלעזט אין פּאָזיטיוון זין די נייע פּראָבלעמען פון דער מאלעריי, ד. ה. זיי האבן אונז געגעבן די גאראנטיע, אז קונסט איז א לעבעדיגע זאך, וואס מ׳קאן נישט טראָריסטיש אפרייסן פונ׳ם לעבן, ווי עס מיינען א טייל טעאָרעטיקער פון קאָנסטרוקטיוויזם.

ה. בערלעווי.

*) אונטערן וואָרט „פּראָאון״ פארשטעהט זיך א קאָנסטרוקציע אין א פּרעציזער, געאָמעטרישער פאָרם, וועלכע באזיצט אייגענטליך אליין קיין אוטיליטארען צוועק, וועלכע אָבער שטעלט מיט זיך פאָר א קאָנסטרוקטיווע ענערגיע פאר קינפטיגע מאָנומענטאלע קאָנסטרוקציעס. דער טערמין איז דורך ליסיצקי׳ן אליין פאר זיינע ווערק געשאפן געוואָרן.

**) א קאָלעקציע עסקיזען פון לענינען.

נתן אַלטמאַן. א קאָפ פון א יונגן ייד. בראָנז, קופּער און האָלץ. 1916
פון דער רוסישער קונסטאויסשטעלונג אין בערלין.

"HEAD OF A YOUNG JEW." BRONZE, COPPER AND WOOD. 1916. NATHAN ALTMAN.
FROM THE RUSSIAN ART EXHIBITION IN BERLIN.

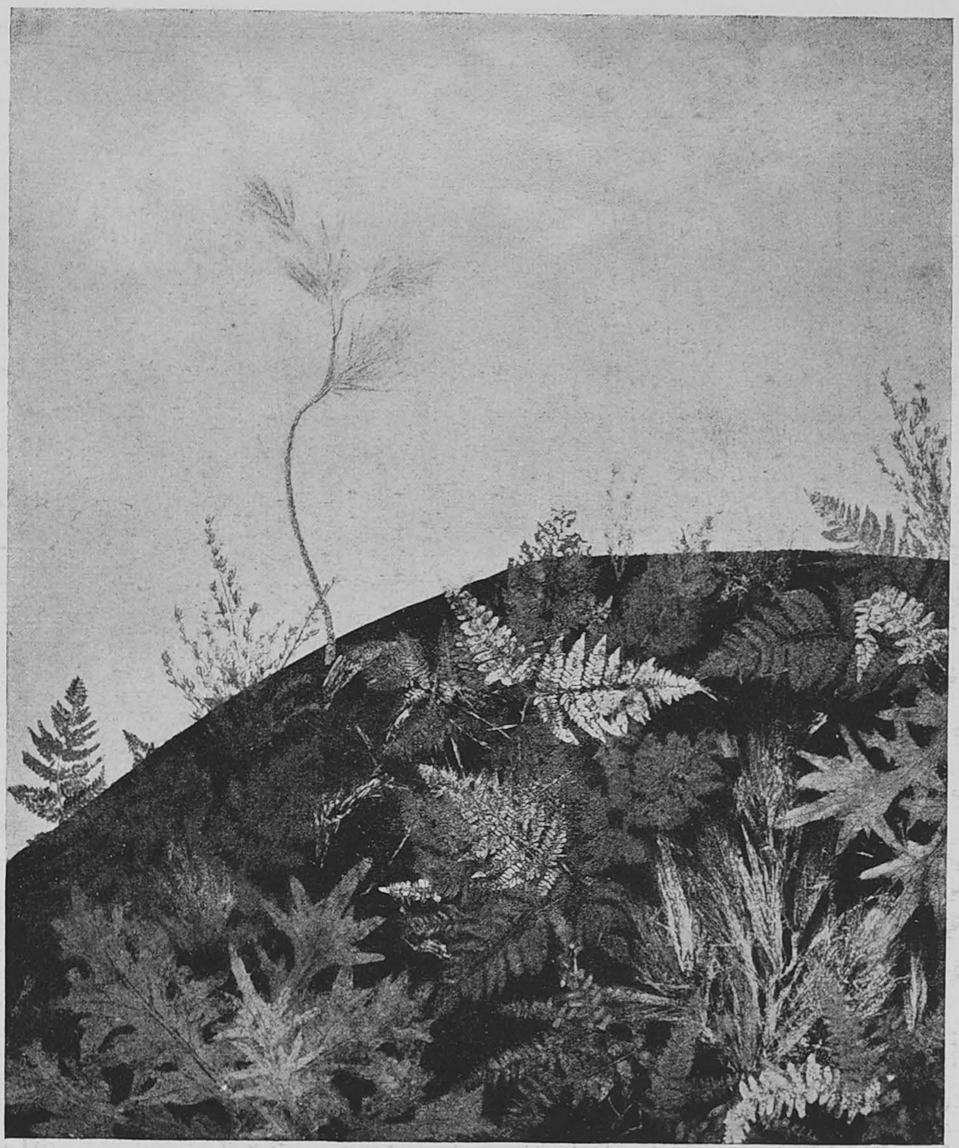

לאנדשאפט. ד. שטערענבערג.

פון דער רוסישער קונסטאויסשטעלונג אין בערלין.

LANDSCAPE. D. STERENBERG.

FROM THE RUSSIAN ART EXHIBITION IN BERLIN.

מ. שאגאל. 1915. צו מיין פרוי.

"TO MY WIFE". 1915. M. CHAGALL.
FROM THE CHAGALL EXHIBITION. BERLIN.

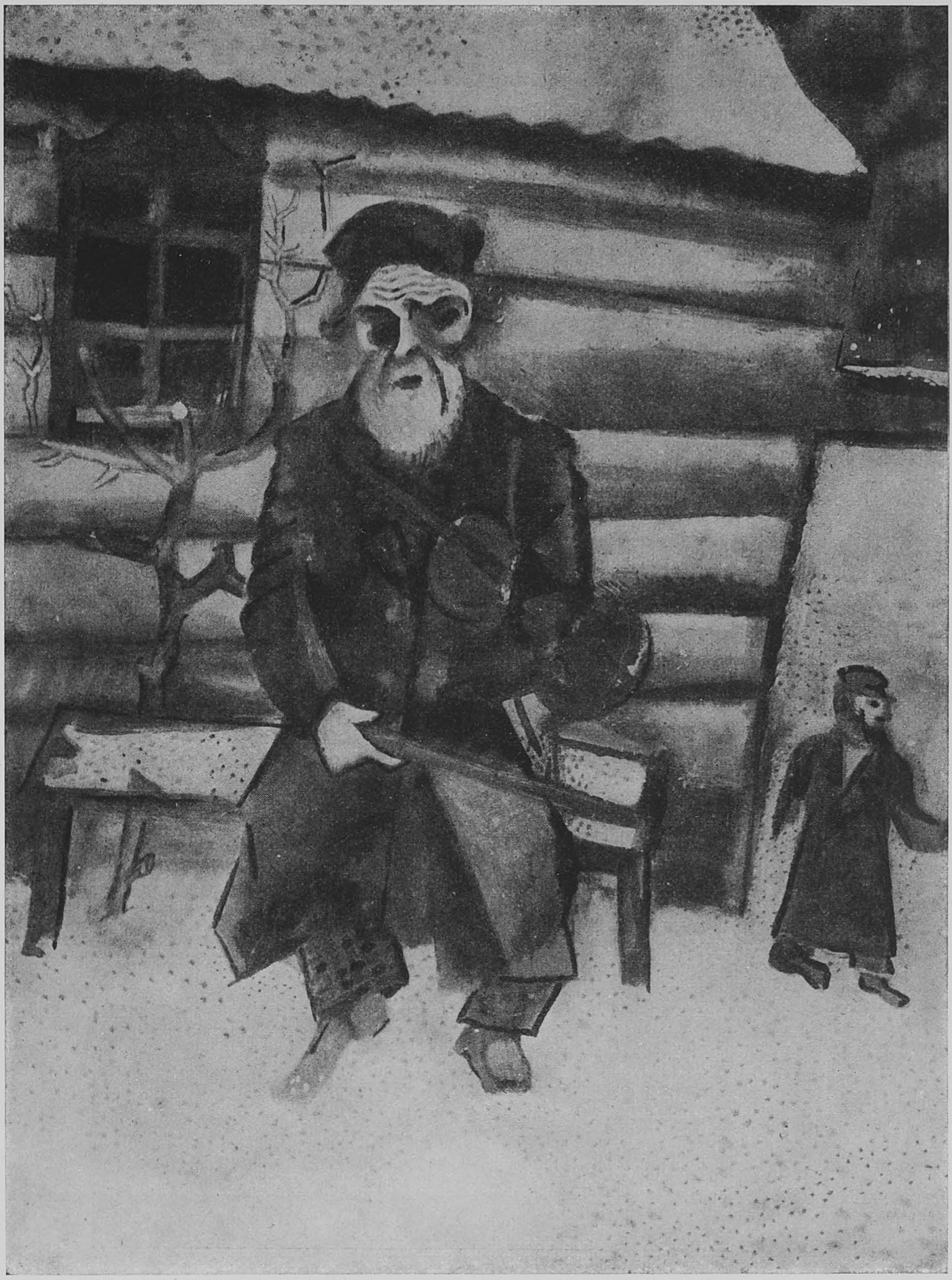

מ. שאגאל. 1914. א יידישער פידעלשפילער.

JEWISH FIDDLER. 1914. M. CHAGALL.
FROM THE CHAGALL EXHIBITION. BERLIN.

אין געוועב
IN GEVEB A JOURNAL OF YIDDISH STUDIES

Henryk Berlewi, "Yidishe kinstler in der hayntiker rusisher kunst." *Milgroym*, (1922): 14-20

Courtesy of Historical Jewish Press.

http://web.nli.org.il/sites/JPress/English/Pages/default.aspx